

Dit artikel zal worden gepubliceerd in het lentenummer van 2016 van de Down+Up

Leerlingen met Downsyndroom – Ideeën en ervaringen van reguliere basisscholen

Mede door projectsubsidie kon de SDS in 2014 starten met het project 'Gijs gaat naar de reguliere school'. Er is informatie verzameld over de plaatsing van leerlingen met Downsyndroom in het regulier onderwijs. Deze kennis zullen wij in een tweede projectfase gebruiken om materialen en werkwijzen te ontwikkelen die scholen kunnen ondersteunen bij de integratie van deze leerlingen. Een overzicht van wat er over onderwijsintegratie van kinderen met Downsyndroom bekend is uit de literatuur staat in Down + Up 109 (lente 2015). In deze Update presenteren wij de resultaten van een onderzoek dat wij in 2015 hebben gedaan onder scholen.*

* Dit project is mogelijk gemaakt door projectfinanciering door Ingeborg Kroese.

- Gert de Graaf en Regina Lamberts

Waarom is deze Update ook voor ouders interessant?

Deze Update geeft ouders (en leerkrachten en andere geïnteresseerden) een gedetailleerd inkijkje in de onderwijspraktijk aan leerlingen met Downsyndroom op reguliere scholen. Hoe denken de betreffende scholen over de integratie van leerlingen met Downsyndroom? Wat zien zij als voordelen? Welke voorwaarden vinden zij belangrijk. Hoe gaat het in de praktijk? Deze Update is een aanrader voor iedere ouder die nadenkt over mogelijkheden voor onderwijsintegratie.

ONDERZOEKSOPZET

In het voorjaar van 2015 hebben wij reguliere basisscholen bevraagd over hun ideeën over leerlingen met Downsyndroom - en hun ervaringen hiermee. We waren in het bijzonder geïnteresseerd in knelpunten en mogelijke oplossingen hiervoor.

Werving van geïnterviewden

We hebben een oproep gedaan aan ouders van kinderen met Downsyndroom om ons te voorzien van contactgegevens van scholen die wellicht bereid zouden zijn om te worden geïnterviewd. In principe mochten dit zowel scholen zijn die leerlingen met Downsyndroom niet wilden plaatsen, als scholen die dit wel hebben gedaan. In totaal gaven ouders ons 33 scholen door, waarvan wij er 28 hebben kunnen interviewen, verdeeld over 27 interviews (één persoon was directeur van twee scholen met ervaring met leerlingen met Downsyndroom).

We hebben gevraagd om binnen de school degene te mogen interviewen die het best ingevoerd was in de gang van zaken. Meestal was dit de directeur (15) of de intern begeleider (7), verder een adjunct-directeur/zorgcoördinator (1), een intern begeleider/ persoonlijk begeleider (1) en groepsleerkrachten (2).

Vijf van de 28 scholen hebben nooit een leerling met Downsyndroom geplaatst. Zij hebben het aangemelde kind niet willen plaatsen. De overige 23 hebben ervaring opgedaan met de plaatsing van één of meerdere leerlingen met Downsyndroom. In totaal gaat het om 36 geplaatste leerlingen, 17 meisjes en 19 jongens. De ervaringen betreffen kinderen in de kleuterjaren (16), maar ook in de middenbouw (12) en de bovenbouw (8).

Interviews en verdere verwerking

We hebben de interviews gedaan aan de hand van een vragenlijst met open vragen. Bij weinig gespecificeerde antwoorden is doorgevraagd naar concrete voorbeelden. Tijdens de (telefonische) interviews hebben de interviewers aantekeningen gemaakt. De uitgewerkte interviews zijn voorgelegd aan de geïnterviewden met de vraag om correcties en/of aanvullingen. Bij de verder verwerking is het materiaal thematisch geordend.

In het voorjaar van 2015 hebben we de resultaten besproken in een groep mensen met deskundigheid op het gebied van integratie van leerlingen met Downsyndroom. Dit waren o.a. ouders van een kind met Downsyndroom, directeuren van een samenwerkingsverband, een medewerker van het Ministerie van Onderwijs, de directeur van een voormalig Regionaal Expertisecentrum voor Cluster 3, mensen van verschillende onderwijsadviesorganen, en een deskundige op het gebied van het organiseren van sociale netwerken. Speciale gast was Ingeborg Kroese, de initiatiefneemster van dit project. In deze focusgroep is nagedacht over welke ondersteuning scholen zou kunnen helpen bij de integratie van leerlingen met Downsyndroom.

RESULTATEN VAN DE INTERVIEWS

Hieronder zullen wij de bevindingen presenteren uit de interviews met de scholen.

Motieven

De 23 reguliere scholen met ervaring met plaatsing van kinderen met Downsyndroom willen een afspiegeling zijn van de samenleving. Zij geven aan dat aandacht voor verschillen hoort bij Passend Onderwijs – en bij de algehele tijdgeest. Deze scholen willen het kind een kans geven. Ze zien voordelen in thuisnabij onderwijs, met name het kunnen krijgen van vriendjes in de buurt. Soms zitten broers/zussen al op de school.

We willen het kind een kans geven. Zodat het kind niet al op vierjarige leeftijd met het busje naar een andere school gaat, maar de mogelijkheid krijgt hier vriendjes en vriendinnetjes te krijgen.
(directeur)

Ook denken deze scholen dat ze dit kind iets te bieden hebben in de ontwikkeling, met name omdat een reguliere school een stimulerende en taalrijke omgeving vormt.

We denken dat een kind met Downsyndroom veel kan leren door de sociale interacties met andere leerlingen. Er is hier een rijk taalaanbod, rijker dan in het speciaal onderwijs. (intern begeleider)

Eerdere positieve ervaringen met integratie van kinderen met Downsyndroom of andere belemmeringen helpen bij de aanname van een volgend kind. Deze scholen vinden de plaatsing goed voor andere kinderen op de school (leren omgaan met diversiteit), voor de groep (groepscohesie, zorgzaamheid en minder uitsluiten) en voor de leerkracht (beter worden in didactiek).

We hebben twee kinderen met een progressieve spierziekte. Dat is niet alleen goed voor die kinderen, maar de school wordt hierdoor ook een afspiegeling van de maatschappij. Kinderen leren zo van jongs af aan om te gaan met diversiteit. Hetzelfde voordeel geldt ook voor het plaatsen van kinderen met Downsyndroom. Ieder kind heeft eigen talenten. Het meisje met Downsyndroom kan goed lezen. Ze is daar trots op. En, ze hoeft niet met het busje naar een andere school. Ze krijgt vriendinnetjes in de buurt. (directeur)

Bedenkingen

De interviews met de scholen die nooit een kind met Downsyndroom hebben geplaatst bleken kort te duren. De geïnterviewde directeuren gaven aan dat het team niet achter plaatsing stond en dat

speciaal onderwijs in hun visie veel beter is toegerust om de noodzakelijke begeleiding te bieden. Eén directeur vond bovendien dat de ouders onrealistische eisen aan de school stelden.

Hoewel de andere 23 scholen in principe open willen staan voor leerlingen met een beperking, wil dit niet zeggen dat zij niet ook bezwaren zien. Bij de eerste aanmelding van een leerling met Downsyndroom, denken scholen vaak dat een kind met Downsyndroom veel moeilijker is om te begeleiden dan andere kinderen met een extra onderwijsvraag. Leerkrachten vragen zich ook af of dit wel de taak is voor een reguliere school? Wat is je ondersteuningsprofiel als school- en hoort Downsyndroom daarin?

Sommige leerkrachten vinden dat we geen zorginstelling zijn. Je hebt 24 kinderen in de groep. Bij de kleuters is het gemakkelijker te organiseren. Verder maakt onbekend onbemind. Hoe moet je het in je klas organiseren? Wat moet je doen als het kind het niveau van de klas niet haalt? Hoe moet je als leerkracht een heterogene klas managen? Hoeveel gesprekken met de ouders komen erbij? Horen die kinderen hier wel? Er zijn toch scholen speciaal voor leerlingen met een verstandelijke beperking? Is een gewone school wel de juiste instelling voor deze kinderen?
(directeur)

Scholen zien verder als nadelen dat het veel tijd kan kosten aan overleg, aanpassen van materialen en documenteren wat je doet. Die extra inzet wordt niet altijd volledig betaald.

De intern begeleider maakt een groei- en ontwikkeldocument. De directeur is verantwoordelijk voor afspraken, uitbreiding en aanname van personeel en financiën. Je typt je blind om alles te documenteren. Achter de schermen kost het ook veel tijd. (directeur)

Belangrijk is verder dan leerkrachten zich onzeker kunnen voelen over hun eigen kunnen ten aanzien van deze leerlingen. Ze hebben soms het gevoel het kind tekort te doen als ze hun aandacht moeten verdelen over kind en klas.

Vooraf dachten de leerkrachten dat er in een groep met leerlingen die les moeten krijgen in het normale programma te weinig tijd zou zijn voor het kind met Downsyndroom of te weinig tijd voor de andere leerlingen. Dat je dan altijd schuldgevoel hebt. (directeur)

Voorwaarden

Welke voorwaarden zien scholen voor reguliere plaatsing? Een thema dat vaak - en met veel nadruk - naar voren werd gebracht is de opstelling van de ouders van het kind. Scholen vinden het belangrijk dat ouders zich niet opstellen als eisende consumenten, maar als mensen die in samenwerking met de school aan de slag willen gaan. Volgens de geïnterviewden is het belangrijk om aan het begin van het traject wederzijdse verwachtingen helder te krijgen. Open en eerlijke communicatie is daarbij essentieel, aan het begin van het traject en gaande de weg.

Als ouders zich aanmelden heb ik een gesprek met hen en vraag ik wat ze verwachten van de basisschool. Als de verwachtingen reële verwachtingen zijn, dan gaan we onderzoeken wat er nodig is. Als ouders zeggen 'het moet gewoon', dan vind ik dat niet reëel. Als ouders vragen of het zou kunnen op deze school, dan heb je een heel andere start. (directeur)

Wat ook prettig is, is de constructieve wijze waarop de ouders meedenken, in het belang van het kind en in het belang van de groep. Daardoor is er geen tegenstelling die niet nodig is. Ik vind het wel een voorwaarde dat ouders constructief meedenken. (directeur)

Verschillende geïnterviewden geven aan dat je moet kijken naar mogelijkheden. In plaats van je te concentreren op de beperkingen van het kind, moet je jezelf de vraag stellen: 'Wat kunnen wij als

school doen?’ Die vraag is niet alleen aan het begin van het traject cruciaal, maar blijft dit ook gaande de weg.

De ouders hadden twee oudere kinderen bij ons op school. Een week na de geboorte van het meisje met Downsyndroom vroeg haar vader: ‘Ze mag toch wel bij jullie op school?’ Daar hebben we open op gereageerd. We hebben aangegeven dat we wilden kijken wat er mogelijk zou kunnen zijn. We hebben altijd goed contact gehouden met de ouders. We vinden dat je moet kijken naar de mogelijkheden en niet naar de onmogelijkheden. (groepsleerkracht)

Toch stellen de geïnterviewden vaak wel voorwaarden aan het functioneren van het kind. Globaal zijn die voorwaarden min of meer gelijk in de verschillende interviews: het kind mag niet te onzelfstandig zijn, bij voorkeur zindelijk, moet leerbaar zijn, niet al te grote gedragsproblemen vertonen, en kunnen communiceren. Maar de scholen leggen die voorwaarden in de praktijk wel verschillend uit. Immers, wat is voldoende leerbaar, etc.?

Het kind moet rustig een poosje in de kring kunnen zitten. Het hoeft niet te luisteren in de kring. Het is wel handig als de communicatie al een beetje op gang is. (adjunct-directeur/zorgcoördinator)

Het kind moet leerbaar zijn en moet enige mate van zelfredzaamheid hebben. Er moet wel een bepaald niveau aanwezig zijn. Kan het kind bijvoorbeeld praten? Ik weet nu niet meer precies wat het instapniveau was van de leerling met Downsyndroom op onze school. Maar, bepaalde communicatieve vaardigheden zijn toch wel belangrijk. (groepsleerkracht)

De geïnterviewden benadrukken dat je niet alleen naar het kind kijkt, maar ook naar groepsgrootte, groepssamenstelling (veel of weinig extra zorgleerlingen), sterke en zwakke kanten van de leerkracht en de mate waarin je extra ondersteuning kunt organiseren. Sommige scholen zijn hierin zeer praktisch en flexibel, bijvoorbeeld door samenwerking met een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf in hetzelfde gebouw of door inzet van stagiaires.

Scholen vinden uiteraard extra handen in de klas belangrijk. Die behoefte lijkt zeker groot in de beginfase als het kind nog weinig zelfstandig is – en de leerkracht nog onzeker. De behoefte aan extra begeleiding van het kind varieert, door eigenschappen van het kind, maar ook omdat de ene leerkracht meer aan lijkt te durven dan de andere.

Wij hebben het samenwerkingsverband om twee dagdelen één-op-één begeleiding gevraagd. Dan hebben we tot aan de zomervakantie de tijd om uit te zoeken of ze te hanteren is in de groep. Kun je haar even parkeren of heb je continu één-op-één begeleiding nodig. De eerdere leerlingen met Downsyndroom zijn ook gestart met één-op-één begeleiding zodat ze de routines kunnen leren en wij de tijd hebben om uit te zoeken hoe we om kunnen gaan met situaties met minder hulp. Neemt ze bijvoorbeeld wat van een ander kind aan als je haar koppelt aan een maatje? (intern begeleider)

Voldoende individuele begeleiding is belangrijk. Er kleeft echter ook een mogelijk nadeel aan te veel persoonlijke begeleiding. Kind (en groepsleerkracht) kunnen er ook onnodig afhankelijk van worden.

We hebben in alle klassen stagiaires. Een nadeel van altijd extra handen is wel dat de leerling daardoor misschien wat minder zelfstandig wordt gemaakt dan mogelijk is. (intern begeleider/ persoonlijk begeleider)

Een aantal geïnterviewden geeft aan dat het belangrijk is om voor de leerkracht extra tijd in te plannen voor overleg, voorbereiding en bijscholing en in je taakbeleid daarmee rekening te houden.

Er zijn veel gesprekken nodig om het in goede banen te leiden. Elke zes weken is er een gesprek van anderhalf uur met ouders en leerkrachten. Dat is best pittig. Daar houd je met je taakbeleid - hoeveel uur krijgen de mensen voor welke taken - rekening mee. In het begin weet je nog niet hoeveel tijd het kost. Een leerkracht moet ook nieuwe vaardigheden leren, cursussen volgen, bijvoorbeeld Leespraat. (directeur)

Volgens sommige geïnterviewden wordt integratie gefaciliteerd als ouders hun kind voorbereiden op de school, door ontwikkelingsstimulering en door het kind naar een peuterspeelzaal (of andere groepsituatie) te laten gaan. Ook tijdens de schoolperiode is betrokkenheid van de ouders bij het leerproces essentieel.

Het ligt ook aan de opstelling van de ouders van het kind met Downsyndroom. Het maakt veel verschil of een ouder er zelf veel tijd in stopt, of dat beide ouders vijf dagen per week werken en veel overlaten aan een oppas. Ouders staan daar verschillend in. Dat heeft effect op de ontwikkeling van het kind, met name de taal, en het heeft effect op hoe de omgeving erop reageert. Het kan invloed hebben op het gedrag van het kind. Gedragsproblemen kunnen worden vergroot. Veel kinderen met Downsyndroom zijn lichamelijk. Het maakt uit of hierin grenzen worden gesteld door de ouders. (directeur)

Leerkrachten moeten leren om te relativiseren. Ze hoeven zich niet schuldig te voelen als het kind even geen werk doet. Het kind leert ook door er te zijn en te observeren. Geruststelling hierover door een ambulant begeleider of een ervaren andere leerkracht helpt. Leerkrachten moeten ook leren om kleine vooruitgang in de ontwikkeling te zien en te waarderen.

Een collega had zelf een kind met Downsyndroom. Zij heeft aan het team uitgelegd wat in haar ogen de grote voordelen zijn van naar de gewone school gaan. Zij zei ook dat als je twijfelt of ze de doelen halen, je moet beseffen dat de kinderen ook heel veel leren uit de gewone omgang met andere kinderen, uit het afkijken van allerlei zaken. Dat was een geruststelling voor de collega's, dat je niet aan onhaalbare doelen hoeft te werken, dat heel veel kleine doelen ook vanzelf gehaald worden en dat doelen veel kleiner zijn, dichtbij elkaar liggen. Je hoeft niet de doelen van de klas te halen. Ze waren bang te weinig met het kind te doen. (intern begeleider)

Vooraf bij een eerste kind met Downsyndroom vinden scholen begeleiding door deskundige externen (vaak ambulant begeleiders uit speciaal onderwijs) belangrijk.

Aanmelding en toelating

Ouders melden het kind vaak een half jaar of jaar van tevoren aan. Het eerste gesprek is meestal met de directeur en/of een intern begeleider. Deze scholen gaan ervan uit dat ouders die hun kind aanmelden goed hebben nagedacht hierover. Ze nemen informatie van de ouders zeer serieus.

De ouders wilden graag onderzoeken hoe de basisschool erover dacht. Wij gaan ervanuit dat als ouder hun kind bij ons aanmelden dat ze dan hopen en verwachten dat een reguliere school mogelijk is voor hun kind. (directeur)

Ouders gaan met mij in overleg. Ik ga ervanuit dat ouders open vertellen hoe het gaat met hun kind. Ik leg ouders uit dat dat nodig is. Het kind is kwetsbaar. Je hebt jezelf ermee als je het te mooi voorstelt. (directeur)

Bij de eerste gesprekken vinden de scholen het belangrijk om wederzijdse verwachtingen in kaart te brengen. Scholen vinden het problematisch als zij ouders als eisend ervaren. Scholen willen een ontsnappingsroute hebben als het niet blijkt te gaan.

Voor ons is het belangrijk dat de ouders reëel zijn. We moeten elkaar recht in de ogen kunnen kijken als wij zeggen 'het kan niet, of het kan niet meer'. We hebben geen zin in rechtszaken. Je wilt een gesprek in alle redelijkheid over mogelijkheden en onmogelijkheden. Een realistische kijk van de ouders, dat je eerlijk en open naar elkaar toe kunt zijn en dat er een escapemogelijkheid is, dat je dat van te voren goed hebt besproken. Als ouders heel rigoureuus zijn, dan hebben we er minder zin in. Ouders moeten niet bij ons de duimschroeven aandraaien. Ouders moeten het vertrouwen erin hebben dat we ons best doen. (intern begeleider)

Vaak wordt na gesprekken met de ouders contact opgenomen met peuterspeelzaal of kinderdagverblijf. Meestal wordt er daar ook geobserveerd hoe het kind in een groep functioneert.

We hebben een beleid voor zij-instromers. Een eerste stap is contact zoeken met de school waar het kind op dat moment is ingeschreven. In dit geval was dat de peuterspeelzaal. Verder hebben we gesproken met de ambulante begeleider die het gezin begeleidde. Daarna zijn de groepsleerkrachten van de onderbouw en de intern begeleider gaan observeren op de peuterspeelzaal en is er nog een gesprek geweest met de begeleiders op de peuterspeelzaal. Dat is teruggekoppeld naar het team. (directeur)

Soms wordt de beslissing tot toelating genomen door het team, soms is dit de verantwoordelijkheid van een kleinere groep (vaak: de directie, intern begeleider(s) en bouwcoördinator(en)), in een enkel geval van alleen de directeur). Bij één school was het een besluit van het bestuur dat de school de leerling moest aannemen.

In alle gevallen, ook als de beslissing niet door het hele team is genomen, is het belangrijk om het team mee te nemen in het proces. Zij moeten het immers gaan uitvoeren en zich betrokken voelen.

Wij vinden deze plaatsing als managementteam belangrijk en niet iets om over te gaan stemmen met het hele team. We wilden wel alle leerkrachten meenemen in het proces, in de zin dat ze wisten dat het mogelijk was dat er een kind met Downsyndroom in hun klas zou komen. (intern begeleider/ persoonlijk begeleider)

Het team meenemen in het proces blijft ook belangrijk in latere jaren, omdat leerkrachten in hogere groepen er vaak pas over na gaan denken als het kind hun groep nadert.

Hij heeft de afgelopen twee-en-een-half jaar bij dezelfde leerkracht gezeten. Nu werken we toe naar groep drie. Je merkt bij de leerkrachten veel twijfels. Aanstaaende donderdag komt de ambulante begeleider vanuit het ZML een presentatie geven voor het hele team. Ik wil de leerkrachten niet de keuze geven om te weigeren. Maar, ik wil wel dat ze gemotiveerd ervoor zijn. Het blijft een zoektocht met zijn allen. (intern begeleider/ persoonlijk begeleider)

De ene leerkracht vindt een kind met Downsyndroom in de klas moeilijker dan de andere. Soms wordt daarmee rekening gehouden bij de toewijzing van het kind aan een klas.

Teamleden die het niet willen, probeer je te ontzien. Het is grote school met alle klassen dubbel. (directeur)

Tijdens het toelatingsproces onderzoeken scholen de haalbaarheid. Volgens verschillende geïnterviewden is dat geen afvinklijstje, maar een inschatting van de hele situatie.

Wat is er nodig? Een constructieve samenwerking met de ouders. De groep waarin het kind wordt geplaatst moet het kunnen. Als er veel zorgkinderen in een groep zitten, dan kan het moeilijk worden. Bij het te plaatsen kind moet een stukje zelfstandigheid en leerbaarheid zijn. Het gaat altijd om het totale plaatje. Het is geen lijstje dat je kunt afvinken. Het gaat om het wegen van de

gehele situatie, in zoverre je dat al kunt inschatten. Het vraagt vertrouwen en afstemmen met de ouders. (directeur)

Ambulante begeleiding start in veel regio's pas na toelating, maar het van te voren raadplegen van een (preventieve) ambulante begeleider zou volgens verschillende geïnterviewden nuttig kunnen zijn. Ook zou deze kunnen adviseren over het voorbereiden van het kind op de schoolgang. In sommige regio's zijn er hiervoor mogelijkheden. Een andere optie om informatie in te winnen, is het kijken bij andere reguliere scholen met ervaring.

Daarnaast hebben we preventieve ambulante begeleiding kunnen inzetten. Preventieve ambulante begeleiding is mogelijk vooruitlopend op plaatsing. Die ambulante begeleider kan ouders ook doelen aanreiken voor de komende tijd. (intern begeleider)

Scholen die worstelen met de vraag of ze een leerling met Downsyndroom zullen plaatsen, moeten bij elkaar in de keuken kijken. Dat levert veel op. Inspiratie. Ook een spiegel: kan ik dit? Onderling overleg met andere scholen helpt. Het werkt inspirerend. (directeur)

Breng je – op het moment dat het kind is toegelaten - ouders van andere kinderen op de hoogte? Hierover zijn er verschillende meningen.

In overleg met zijn ouders is er besloten geen brief te sturen aan andere ouders. Die keuze hebben we aan de ouders van de leerling gelaten. Er zijn wel andere ouders met vragen, maar die komen wel naar de leerkrachten of directeur toe. (directeur)

Hoe andere ouders reageren? Dat ligt eraan hoe je zoiets aanpakt. Als je voor het eerst een kind met Downsyndroom plaatst, moet je goede voorlichting geven. Je moet het aankondigen en uitleggen dat er voor iedereen plek in het onderwijs is, dus ook voor kinderen die specifieke hulp nodig hebben. Als dat geregeld is, is er begrip bij de groep waar het kind in komt. Je nodigt iedereen uit en vertelt. (directeur)

Vaak blijken ouders van andere kinderen de integratiegedachte te steunen. In enkele gevallen waren er ook negatieve reacties. Scholen gaan hierover in gesprek met die ouders.

Startfase

Als het kind toegelaten is, wordt er vaak gestart met enkele dagdelen met veel extra begeleiding. Scholen bouwen het aantal dagdelen geleidelijk op. Sommige doen dit zeer geleidelijk, sommige durven eerder dagdelen zonder begeleiding aan.

In ruim twee jaar tijd is het opgebouwd tot fulltime plaatsing. Sinds kort komt hij alle dagdelen. Hij is begonnen met twee uur per ochtend – en dat op drie ochtenden. Het is heel geleidelijk opgebouwd. Dit hebben we altijd in overleg met de ouders gedaan. (intern begeleider/ persoonlijk begeleider)

Hij is sowieso gefaseerd ingestroomd. Vanaf september kwam hij alleen de middagen. Tussen september en januari zijn we in overleg met de ouders geleidelijk ochtenden gaan toevoegen. Het streven was dat hij in januari fulltime naar school zou gaan. Dat is ook gelukt. (directeur)

Evalueren en overleggen

Vaak is er twee of drie keer per jaar groot overleg met school, ouders en externen (ambulant begeleider, logopedist, etc.). Hierbij wordt de voorafgaande periode geëvalueerd en worden doelen (bij)gesteld. Tussendoor zijn er kleinere overleggen tussen alleen school en ouders. Verder is er door het jaar heen alledaagse uitwisseling tussen ouders en school (heen-en-weerschrift, of via email, internetgroep, of door even informeel bij te praten).

Vaak per jaar, soms per half jaar, wordt gekeken of het kind nog op zijn plaats is. Criteria: welbevinden en ontwikkeling van het kind; wordt het onderwijsleerproces in de klas niet verstoord?; hoe is het voor de school als geheel? Ook hierbij kunnen scholen deze globale criteria verschillend invullen.

De leerkrachten wilden ieder jaar opnieuw de afweging maken of het te doen is. Is het te behappen in de groep? Hebben we het idee dat het kind het nog leuk vindt en nog groeit? Heeft het kind iets aan de sociale interacties met andere kinderen? (intern begeleider)

Ervaringen

De kinderen met Downsyndroom zijn zeer verschillend en ook de insteek van leerkrachten kan variëren. Er zijn dus verschillende ervaringen. In de meeste gevallen wordt het kind goed opgenomen in de groep. Vaak vinden de leerkrachten dat het kind zichtbaar geniet. Ook vinden ze het een meerwaarde hebben voor de groep. De groep wordt warmer en zorgzamer. Te veel helpen van het kind met Downsyndroom moet je echter wel afremmen.

De samenhang in de groep wordt erdoor bevorderd. Je leert veel van elkaar. Dat vond ik zeker in de bovenbouw. Het was een ander soort groep geworden. De kinderen waren wat aardiger voor elkaar, wat bewuster van de ander, wat minder alleen op jezelf gericht. Jarenlang een leerling met Downsyndroom in de klas hebben gehad, heeft een positief effect op de groepscohesie. (intern begeleider/ persoonlijk begeleider)

De groep was zorgzaam. Ook oudere leerlingen waren zorgzaam. Daar moest je ze wel in afremmen. Anders gingen ze bijvoorbeeld hem helpen zijn jas aan te doen, terwijl hij dat zelf kon. Een geschikt maatje moet hem stimuleren om het zelf te leren. (directeur)

Het kan heel bevredigend zijn voor een leerkracht, vooral bij kinderen die relatief veel vooruitgang laten zien en sociaal zijn. Soms vinden leerkrachten het juist frustrerend, vaker als zij weinig ontwikkeling zien en zich daardoor afvragen wat het kind eraan heeft. Soms wordt door doorzetten een verandering bewerkstelligd bij kinderen die in eerste instantie een heel grote uitdaging waren.

Toen hij binnenkwam, schreeuwde hij, kon hij nauwelijks communiceren en stopte dingen in zijn mond. We vroegen ons af wat we met hem konden. Nu zit hij in groep vier. Hij kan lezen. Hij is bezig met rekenen tot en met twintig. Hij speelt buiten. Hij hoort erbij. (directeur)

Sommige leerkrachten maakten zelf een omslag mee, van onzeker of kritisch, naar enthousiast. Ze leerden om kleine stapjes in de ontwikkeling te zien en te waarderen en leerden om hun schuldgevoel te relativiseren over het niet continue het kind kunnen begeleiden.

Ik was zelf iemand die tegen was indertijd. Ik ben nu blij dat we haar toen wel hebben toegelaten. Ik had een combinatiegroep drie-vier. Eind groep twee is er een gesprek geweest met mij, de ouders en de intern begeleider. Ik heb uitgelegd dat ik het niet zo zag zitten. Ik ben het toch aangegaan. Ik wilde het wel proberen omdat anderen goed ervaringen zagen, maar zelf zag ik nog niet zo de meerwaarde. In het begin was ik heel onzeker. 'Ik kan het niet'. Als de leerling met Downsyndroom vijftien minuten niets zat te doen, dan voelde ik me er schuldig over dat ik haar op dat moment geen aandacht kon geven. De ambulante begeleider zei: 'Hé, wat fijn dat ze even niks hoeft te doen.' Zij relativeerde mijn schuldgevoel op die manier. Het duurde een paar maanden voor ik er grip op had en zelfvertrouwen had. Het allermooiste was toen ze zaken van groep drie ging oppakken. Ze ging lezen. Dat gaf zo veel energie. Dat was feest. (groepsleerkracht)

Verder hebben leerkrachten vragen over specifieke thema's. Bijvoorbeeld: hoe ga je om met grenzen en straffen? Wat kan het kind daarvan wel en niet begrijpen? Maar, onduidelijkheid over de grenzen brengt het kind ook in de problemen.

Een vraag die we soms wel hebben: Wanneer moet of mag je deze kinderen straffen? Wanneer is gedrag onvermogen en wanneer is het onwil? Dat is bij kinderen met een beperking minder duidelijk. Maar het is natuurlijk bij alle kinderen zoeken. Je moet regels stellen, maar welke? (intern begeleider)

Ze kon ook weleens vervelend zijn, eigenwijs. Je moest haar dan wel corrigeren. Je moest duidelijk zijn. Dat had ze nodig. Dat begrepen collega's niet altijd. Die vonden het soms zielig. Maar het is veel zieliger als je onduidelijk bent naar haar toe. (groepsleerkracht)

Je moet als leerkracht leren omgaan met het (bij veel van de kinderen) trage tempo in het uitvoeren van alledaagse vaardigheden. Je moet de gebruiksaanwijzing leren kennen, bijvoorbeeld voldoende tijd geven om te schakelen van de ene activiteit naar de andere, het gebruiken van visuele ondersteuning, het systematisch in kleine stapjes werken aan meer taakgerichtheid en zelfstandigheid in werken, het bewust aanleren en direct belonen van gewenst gedrag, etc.

Bij overgangen, bijvoorbeeld als de kinderen bij het buitenspelen moeten gaan opruimen, had hij even individuele aansturing nodig om ook naar binnen te komen. Je moest het hem zeggen, dan even wachten, en het daarna vaak nog een keer zeggen, soms hem dan even aan de hand meenemen. Er zit soms een soort vertraging op de lijn. Dat hoort ook bij Downsyndroom. Als je dat weet en je stelt je daarop in, dan is het anders dan als je verwacht dat hij als een gemiddeld kind reageert. Want als je dat verwacht, dan wordt het frustrerend. (intern begeleider/ persoonlijk begeleider)

We oefenen met zelfstandig werken met drie laatjes. Dit systeem snapt ze. In de eerste la zit werk, in de tweede een beloning en in de derde een grotere beloning. Je moet voortdurend feedback geven op goed gedrag, heel snel en kort erop, want anders beloon je al snel negatief gedrag. (intern begeleider)

De hoeveelheid extra persoonlijke ondersteuning die aan de kinderen wordt geboden wisselt sterk. Natuurlijk heeft ook niet ieder kind met Downsyndroom evenveel ondersteuning nodig.

Een grote succesfactor was de medewerker van een zorginstelling. Die kwam vier dagdelen per week op school, zo'n 2 tot 2,5 uur per dagdeel, betaald uit de Rugzak en de AWBZ. Zij was heel betrokken, ze nam zelf initiatief, regelde bijvoorbeeld materialen. Zonder extra handen is het niet haalbaar (intern begeleider/ persoonlijk begeleider).

We zijn bezig haar zelfstandig te maken. Er is ondersteuning voor anderhalf uur per week plus een stagiaire. Samen komt dat uit op één uur per dag ondersteuning. Dan wordt de dag met haar doorgenomen en alles gestructureerd in laatjes en klappers. (intern begeleider)

Als kind nog niet zindelijk is, dan moeten er oplossingen bedacht worden voor het opvangen van ongelukjes.

Wij hebben de mazzel dat er een kinderdagverblijf bij ons in gebouw zit, want die neemt hem mee met de verschoonronde, dan komen ze hem halen. (directeur)

In het begin was er nog geen extra begeleiding geregeld. We hadden wel extra handen nodig. We hebben stagiaires ingezet. We hebben nu een (betaalde) onderwijsassistent die iedere dag twee uur op de groep is. Dat moet vanuit het samenwerkingsverband worden gefinancierd, maar dat is

officieel nog niet geregeld. Hij is deels zindelijk voor plassen, maar nog niet voor ontlasting. We lossen dat op door de extra begeleider of door de stagiaire. Of de directeur neemt de groep even over. We zijn daar niet star in. (directeur)

Sommige kinderen lieten onvoorspelbaar gedrag zien waardoor het soms niet veilig was voor andere kinderen. Dat is een probleem dat het heel moeilijk kan maken, zeker als een kind daarbij andere kinderen soms pijn doet.

Bij het oudste kind zijn er wel problemen geweest. Soms deed zij andere kinderen pijn. Dan wordt het lastig. Als de groep niet meer veilig is, daar ligt wel een grens. De ouders van andere kinderen zijn tolerant tot een bepaalde hoogte. (directeur)

Sommige kinderen waren weglopers (ook van het schoolplein). Leerkrachten kunnen dat als een zware verantwoordelijkheid ervaren. Met visueel maken van de grenzen en systematisch aandacht daaraan besteden kon dat in de meeste gevallen worden gereguleerd.

De leerkracht bij wie hij in de groep zat maakte zich zorgen dat hij weleens dromerig kan zijn en zou kunnen weglopen. We hebben een open schoolplein met vlakbij een park met vijver. De leerkracht voelde die verantwoordelijkheid heel zwaar. We hebben op het schoolplein afzetpaaltjes geplaatst met een koord ertussen. Hij kon er wel onderdoor kruipen, maar de grens was nu wel zichtbaar. We hebben daarnaast de stagiaire gevraagd extra op hem te letten in de pauze als de juf een ander kind zou helpen. De rugzakbegeleider heeft ook nog met hem geoefend dat je niet voorbij de palen mag gaan. En ze heeft hem geïnstrueerd waar hij wel naar toe mag gaan als hij boos is. De leerkracht heeft het met de ouders besproken. Ze heeft verteld welke maatregelen we hadden genomen en ook dat ze zich er zwaar over voelde. De moeder van de leerling zei: 'Als je alles doet wat je moet doen, en het zou toch mis gaan, dan kijken we je er niet op aan.' Die pylonen waren alleen in het begin nodig, later niet meer. (directeur)

Volgens sommige geïnterviewden wordt vanaf groep vijf of zes, of soms pas in groep acht, de sociaal-emotionele afstand tussen het kind en de klasgenoten groter. De aard van de relaties verandert. Soms raakt het kind geïsoleerd. Dat hoeft overigens niet altijd door het kind zelf zo te worden ervaren.

Toen ik hier op school kwam werken zat de eerdere leerling met Downsyndroom in groep zes. Dat vond ik toen wel bijzonder. Ze zeiden dat hij goed opgenomen was in de groep. Ik heb toen in de groep gekeken. Dat was ook wel zo, maar wel als een soort jonger broertjes waar ze voor zorgden. Is er dan wel gelijkwaardigheid? Voor mijn gevoel had hij een andere relatie met klasgenoten dan de kinderen onderling hadden. Het was ook positief. De groep beseftte dat iedereen anders was. Ze zorgden voor hem, maar ook voor elkaar. Hij had twee vrienden die ook bij hem thuis kwamen spelen, of hij bij hen (intern begeleider/ persoonlijk begeleider)

Het eerste meisje werd in groep vijf meer een speelpop voor andere kinderen. Dat is niet de bedoeling. Er was geen gelijkheid in het spel. Ze had altijd de rol van baby. Ze werd niet meer gevraagd op verjaardagen. Dan heeft een kind geen aansluiting meer. Dat merken ouders dan natuurlijk ook. (intern begeleider)

In de meeste gevallen was er een goede samenwerking met de ouders, in een enkel geval werden ouders als te eisend ervaren.

Doorverwijzen

Acht kinderen in het onderzoek zijn tijdens de basisschooljaren doorverwezen naar speciaal onderwijs, vier jongens en vier meisjes. Bij de vier jongens gebeurde dit tijdens of op het einde van

de kleuterjaren, bij de vier meisjes respectievelijk op het einde van de kleuterjaren (1), in groep 5 (2) en in groep 7 (1). Soms gebeurde dit omdat de ouders zelf dit liever wilden. Soms lag het initiatief hiertoe bij de school. Redenen: weinig leerbaarheid; het kind praat niet; het kind moet een volledig eigen programma volgen; minder sociale aansluiting; te veel persoonlijke begeleiding nodig.

Het eerste jongetje had naast Downsyndroom ook een soort ADHD. Hij was moeilijk te sturen, liep weg, beheerste de hele groep. Hij zat ook heel veel buiten de groep. Dat wilden we niet, want hij zat bij ons om te integreren. Ouders vroegen veel van ons, hadden hoge verwachtingen, waren ook teleurgesteld daarover. De interactie tussen school en ouders verliep moeizaam. (adjunct-directeur/zorgcoördinator)

Enkele scholen geven aan dat je ouders bij dit doorverwijzingsproces moet meenemen zodat ze aan dit idee kunnen wennen.

Hoe gaat een doorverwijzing naar speciaal onderwijs? Je moet als school vroeg beginnen signalen daarover te geven. Het moet bij ouders lang in de week liggen. Je moet de ouders de gelegenheid geven om mee te groeien in de besluitvorming. (intern begeleider)

Wensen en knelpunten

Bij de verschillende kinderen kunnen er knelpunten ontstaan die specifiek zijn voor dit kind in die situatie. Zie voor voorbeelden de paragraaf over ervaringen.

Verschillende geïnterviewden zouden graag meer mogelijkheden zien om als reguliere scholen met een kind met een beperking bij elkaar in de keuken te kunnen kijken, zowel bij het toelatingsproces, als bij het oplossen van praktische problemen gaande de weg.

Het was belangrijk dat ik heb kunnen kijken bij ervaren leerkrachten op andere scholen. Later kwamen leerkrachten van andere scholen bij ons kijken. Het op die manier uitwisselen van ervaringen is heel ondersteunend voor leerkrachten. (groepsleerkracht)

Aan de ene kant geven veel scholen aan dat zij ambulante begeleiding vanuit het speciaal onderwijs als ondersteunend zien, zeker bij een eerste plaatsing van een kind met Downsyndroom en in de aanvangsfase. Daarbij zouden sommige scholen graag zien dat zij tijdens het proces van toelating een ambulant begeleider kunnen raadplegen. In veel regio's kan dit pas na toelating. Aan de andere kant vinden scholen soms dat ambulante begeleiding weinig toegevoegde waarde (meer) heeft. Scholen zouden dan liever meer geld voor directe hulp op school willen krijgen.

Ik hoop dat we van het samenwerkingsverband gelden voor ambulante begeleiding deels op school mogen gaan inzetten. Je hoeft voor vier kinderen met Downsyndroom niet vier keer ambulante begeleiding te krijgen. Je wilt naar behoeften kunnen handelen. (directeur)

De financiering van de extra begeleiding op school wordt door veel geïnterviewden als een pijnpunt genoemd. Je moet als ouders en school veel moeite moeten doen om die financiering rond te krijgen.

Als school ben je een minimaatschappij. Iedereen zou welkom moeten zijn. Dat is hard werken. Je voelt als school niet altijd ondersteuning vanuit de politiek. De wijze waarop middelen ter beschikking worden gesteld, ervaar ik soms als 'zoek het maar uit'. Er wordt veel bezuinigd. Je moet buitengewoon veel moeite doen om de benodigde extra middelen te krijgen. (directeur)

Volgens sommige scholen heeft het samenwerkingsverband geen duidelijke visie op integratie of staat het samenwerkingsverband zelfs negatief tegenover de integratie van leerlingen met Downsyndroom.

De ouders willen dolgraag dat zij bij ons op school kan komen. We hebben hier al een gesprek over gehad met het samenwerkingsverband. In eerste instantie zeiden die: 'begin er maar niet aan, het is veel gedoe en er is geen geld voor'. We hebben tegen het samenwerkingsverband gezegd: 'wat zien jullie dan als Passend Onderwijs?' We hebben gezegd: 'we willen dit meisje een kans geven, het moet goed worden onderzocht voor we nee zeggen'. (intern begeleider)

Ook is er in sommige regio's – mede omdat Passend Onderwijs nog zo pril is - onduidelijkheid over de geldstromen.

Het samenwerkingsverband heeft nog geen duidelijke visie. Aan onze school zal het niet liggen, maar we zijn afhankelijk van het samenwerkingsverband. De situatie is heel onduidelijk voor ouders. Sneu. Je bent aan de bedelstaf. Je moet zo veel moeite doen om de financiering voor elkaar te boksen. (intern begeleider)

Ook geven sommige geïnterviewden aan dat de invoering van Passend Onderwijs in hun regio in de praktijk samengaat met lagere bedragen voor ondersteuning van leerlingen met een beperking op de reguliere school. Dit kan het moeilijker maken, maar de mate waarin extra begeleiding nodig is wisselt natuurlijk wel per kind. Soms zijn kind en school (te veel) gewend geraakt aan een bepaalde mate van persoonlijke begeleiding en is het een uitdaging die begeleiding te verminderen.

De Rugzak is een arrangement geworden. Er is nog wel geld om kinderen met een beperking in de eigen buurt naar school te laten gaan. Maar, financieel is het weleens lastig. We hebben nu nog veel begeleiding voor dit meisje. Maar, daardoor is ze heel afhankelijk van hulp geworden. Hoe gaan we dat oplossen? (intern begeleider)

In sommige regio's hanteert het samenwerkingsverband een verdelingsmodel waarbij iedere school evenveel krijgt ongeacht of ze leerlingen met een beperking aannemen. Scholen die bereid zijn om leerlingen met een beperking te accepteren vinden dit onredelijk.

Daarbij is er onduidelijkheid in hoeverre de gemeente de verantwoordelijkheid neemt voor de financiering van zorg op school die in eerdere jaren nog uit de AWBZ werd betaald.

Sommige scholen vragen zich af of integratie niet beter zou kunnen worden ondersteund als er binnen de school standaard een of meer onderwijsassistenten zouden zijn. Dan zou er iedere schooldag iemand aanwezig zijn die flexibel kan worden ingezet. Een ander alternatief model dat door een van de geïnterviewden naar voren wordt gebracht is een speciale klas binnen de reguliere school waarbij leerlingen uitstromen naar de reguliere klassen bij bepaalde activiteiten.

Onze wens? De hele week een onderwijsassistent die op school aanwezig is. Op vaste momenten haalt die de leerling met Downsyndroom uit de klas, maar ze kan ook inspringen zodra het nodig is, bijvoorbeeld bij het naar de wc gaan. Die assistent is verder verantwoordelijk voor koffie en thee zetten en kantoorwerkzaamheden. Zo iemand hadden we, maar die is wegbezuinigd. (directeur)

Enkele scholen vinden dat de Inspectie niet ondersteunend is bij integratie van leerlingen met een beperking. In hun visie kijkt de Inspectie te eenzijdig of de school hoge gemiddelde scores heeft op de CITO, terwijl je als school je voor ieder individueel kind zou willen inzetten.

Een laatste knelpunt is integratie in het voortgezet onderwijs. Diverse geïnterviewden merken op dat er hiervoor te weinig mogelijkheden zijn.

Tips voor de SDS

Een aantal geïnterviewden merkt op dat het belangrijk is dat de SDS met dit project naast de scholen

gaat staan, in plaats van tegenover de scholen. Er is bij de scholen zeker behoefte aan informatie over Downsyndroom. De SDS zou hierin een rol kunnen spelen, met name door ouders in de aanloop van het schooltraject van informatie te voorzien die zij dan kunnen inbrengen bij de school.

RESULTATEN VAN DE DISCUSSIEBIJEENKOMST

Op 26 mei 2015 is er een bijeenkomst geweest met deskundigen (zie onderzoeksopzet). De deelnemers vonden dat de resultaten van de interviews een herkenbaar beeld geven van de praktijk. De aanwezigen gaven aan dat er voor meer integratie van leerlingen met Downsyndroom veranderingen nodig zijn, maar dat veranderingen in het onderwijs niet snel gaan. Het Ministerie monitort de werkwijzen in de samenwerkingsverbanden. Er komt vanuit het Ministerie een evaluatie waarbij de verschillende werkwijzen afgezet worden tegen de doelstellingen van Passend Onderwijs. Verder wezen de deelnemers erop dat Nederland een lange traditie heeft van apart onderwijs voor specifieke groepen. Hierbij hoort een manier van denken die diep in de maatschappij is geworteld. Zo zou er op de PABO nog te weinig aandacht zijn voor omgaan met verschillen in de klas en te veel worden gedacht dat speciale scholen de beste oplossing zijn voor bepaalde groepen.

Ook de mogelijke impact van de ratificatie van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is besproken. Als Nederland dit ratificeert, dan zullen er dingen wezenlijk moeten veranderen. We hebben nu een kans om ondersteuning bij die veranderingen te bieden, want nationale en internationale druk om het verdrag te ratificeren is groot.

De aanwezigen gaven aan dat de SDS een belangrijke taak heeft in het blijvend voeren van de discussie over onderwijs aan leerlingen met Downsyndroom, het geven van informatie, het sturen van de politieke en beleidsmatige gesprekken en het mobiliseren en bekrachtigen van ouders, zodat zij voor hun kind het beste kunnen bereiken.

CONCLUSIE

Waarom gaan er niet meer kinderen met Downsyndroom naar een reguliere school? Een manier om die vraag te beantwoorden is nagaan waarom scholen de uitdaging wel zijn aangegaan en wat deze scholen als succesfactoren en beperkende factoren zien. Hieronder geven we bij de verschillende thema's aan welke acties er vanuit de SDS kunnen worden gedaan.

Visie

Uit de interviews blijkt dat visie cruciaal is: deze scholen vinden het belangrijk dat zij een afspiegeling zijn van de samenleving én dat kinderen met en zonder beperkingen samen opgroeien. Ook zijn zij er niet vanuit gegaan dat integratie van een leerling met Downsyndroom nu eenmaal te complex is. Of, waar ze dit in eerste instantie wel dachten, hebben zij de openheid gehad dit beeld bij te stellen.

ACTIE: Vraag vanuit de SDS blijvend en doorlopend aandacht voor gelijke rechten en gelijke kansen voor alle leerlingen. Informeer scholen, samenwerkingsverbanden en beleidsmakers over de voordelen van regulier onderwijs (met adequate ondersteuning) voor (veel) leerlingen met Downsyndroom. Geef bekendheid aan voorbeelden van goede praktijk, en werk hierbij samen met andere organisaties. Doe dit voor het basisonderwijs, maar uitdrukkelijk ook voor het voortgezet onderwijs, waar integratie nog veel meer in de kinderschoenen staat.

Partnerschap met ouders

Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap vraagt van landen om kinderen met een beperking zo veel mogelijk op te nemen in het regulier onderwijs. Maar, uit de interviews met de scholen komt naar voren dat dit recht niet door deze scholen geconcretiseerd wordt omdat zij zich van buitenaf verplicht voelen. Deze scholen streven naar integratiemogelijkheden omdat zij ook zelf overtuigd zijn van de zinvolheid hiervan. De scholen geven met nadruk aan dat zij niet het gevoel willen krijgen tegenover eisende ouders te staan. Zij willen integratie vormgeven in partnerschap met de ouders.

Het is dan natuurlijk wel cruciaal dat scholen ouders ook de gelegenheid moeten geven werkelijk partner te zijn in het zoeken naar oplossingen. Veel van deze scholen beseffen dat een open communicatie tussen school en ouders onontbeerlijk is.

ACTIE: Gebruik de ratificatie van het VN-Verdrag om met het onderwijsveld en beleidsmakers in gesprek te gaan. Leg scholen uit dat dit verdrag niet een van buitenaf opgelegd decreet is, maar past bij wat scholen zelf ook als een belangrijke eigen missie zien: respectvol en zorgzaam leren omgaan met elkaar. Leg nadruk erop dat het VN-verdrag alleen in gelijkwaardig partnerschap tussen school en ouders vorm kan krijgen.

Oplossingsgerichtheid

De boodschap uit diverse interviews: fixeer je niet op de beperkingen van de leerling, maar kijk vooral naar de mogelijkheden die je als school hebt om het kind tegemoet te komen. Ga niet uit van een standaardaanpak, maar zoek naar oplossingen die bij dit kind werken. Wees daarin flexibel.

Scholen geven aan dat zij jaarlijks willen evalueren of het kind nog op zijn plek zit. Dit kan voor kind en ouders een zwaard zijn dat boven de situatie hangt. Dit zal veel minder als zodanig worden ervaren als er een goed partnerschap is waarin ouders zich gehoord voelen. Op het moment dat er vertrouwen is dat er bij problemen gezamenlijk gezocht wordt naar oplossingen, is de kans veel kleiner dat de school en ouders tegenover elkaar komen te staan.

ACTIE: Bij het zoeken van flexibele oplossingen, kunnen scholen veel leren van elkaar. Maak, in samenwerking met andere organisaties (VIM, in1school), een 'kaartenbak' met scholen met ervaring, zodat scholen elkaar kunnen vinden en van elkaar kunnen leren. In de 'kaartenbak' komen scholen en samenwerkingsverbanden.

Bepalen wat je aankunt

Na een aanmelding onderzoeken de scholen of zij inschatten de betreffende leerling passend onderwijs te kunnen bieden. Deze scholen gaan in gesprek met ouders en nemen de informatie van de ouders over hun kind zeer serieus. Ook wordt informatie ingewonnen bij kinderdagverblijf of peuterspeelzaal. De scholen geven aan voorwaarden te stellen aan het kind. Maar, deze zijn vaak vrij algemeen geformuleerd en kunnen verschillend worden uitgelegd. Verder wordt opgemerkt dat het altijd om een inschatting gaat van de gehele situatie. Groeps grootte, groepssamenstelling, capaciteiten van de leerkracht en mogelijkheden voor extra begeleiding worden meegewogen. Dit betekent dat scholen tot een verschillend oordeel kunnen komen bij hetzelfde kind. Wellicht kunnen de ingeschatte grenzen van een school worden opgerekt als zij kunnen kijken hoe andere scholen het met een min of meer vergelijkbaar kind hebben aangepakt. Verschillende geïnterviewden vertellen dat zij dergelijke uitwisseling als zeer inspirerend ervaren.

ACTIE: Voorzie ouders, als hun kind drie jaar is, van een informatiepakket over onderwijs aan kinderen met Downsyndroom. Een gedeelte van dat pakket moet bestaan uit informatie voor (reguliere) scholen, zodat de school van de keuze van de ouders beslissingen kan nemen met gedegen algemene informatie over integratie en over leerlingen met Downsyndroom. Informeer ouders op welke wijze zij belangrijke specifieke informatie over hun kind met de school kunnen delen. Denk daarbij ook aan een kort filmpje dat ouders zelf opnemen over hun kind. Geef in het informatiepakket voor scholen aan welke stappen zij kunnen doorlopen in het inwinnen van informatie om tot een onderbouwde beslissing te komen. Wijs scholen die zich aan het oriënteren zijn ook op de 'kaartenbak' met ervaren scholen, zodat zij hiermee contact kunnen opnemen.

Extra handen

Scholen hebben extra financiële middelen nodig om de integratie vorm te geven. Het gaat hierbij voornamelijk om persoonlijke begeleiding van de leerling. Vooral in de beginfase, als het kind nog weinig zelfstandig is en de leerkracht nog onzeker, is er hieraan meer behoefte. Hoewel voldoende begeleiding belangrijk is, is het niet zo dat meer altijd beter is. Kind (en groepsleerkracht) kunnen er ook onnodig afhankelijk van worden. Ook kan de startfase waarin een kind enkele dagdelen naar school gaat met daarbij fulltime begeleiding te lang worden gerekt, als er niet wordt geprobeerd het kind (en de groepsleerkracht) te laten wennen aan een situatie zonder continue begeleiding.

ACTIE: In het informatiepakket voor scholen moet ook een uitleg staan over de verschillende wegen die scholen en ouders kunnen bewandelen om extra begeleiding gefinancierd te krijgen. Daarbij moet ook worden gewezen op de mogelijkheid om een onderwijszorgconsulent in te schakelen wanneer zorg een voorwaarde is om onderwijs te kunnen volgen. Dit zal zeker bij jonge kinderen met Downsyndroom vaak het geval zijn. Het is ook belangrijk scholen te wijzen op de nadelen van te veel persoonlijke begeleiding.

Specifieke informatie: hoe doe je het dan?

Leerkrachten worstelen regelmatig met de vraag wat juiste verwachtingen en eisen zijn voor hun leerling met Downsyndroom, qua leren en gedrag. Vaak moeten de leerkrachten kleine vooruitgang leren zien en waarderen – en leren momenten dat de leerling ogenschijnlijk niet effectief wordt begeleid te relativiseren. Verder hebben leerkrachten pedagogische en didactische vragen over specifieke thema's (zie de paragraaf over ervaringen).

ACTIE: Besteed in het informatiepakket aan scholen kort aandacht aan veel voorkomende pedagogische en didactische vragen, zoals deze uit onze interviews en andere praktijkonderzoeken naar voren zijn gekomen. In aanvulling kunnen we meer uitgebreide informatie over specifieke thema's een plaats geven op onze website. Verder kunnen we scholen wijzen op de mogelijkheid vragen voor te leggen aan een ambulante begeleider via het samenwerkingsverband, of eventueel via mail of telefoon contact op te nemen met de SDS. Daarnaast biedt de 'kaartenbak' van ervaren scholen mogelijkheden voor intercollegiaal overleg. Ook is het belangrijk scholen te wijzen op bestaand cursusaanbod door SDS, VIM en stichting Scope.

Input van buiten de school: kennis, waardering en geld

Scholen vinden advisering vanuit een ambulante begeleider belangrijk, vooral als het om een eerste aanmelding van een leerling met Downsyndroom gaat. Sommige scholen merken op dat ambulante begeleiding niet pas na plaatsing, maar juist ook in het aannameproces zinvol kan zijn. Maar, scholen geven aan geen voorstander te zijn van verplichte ambulante begeleiding. Het moet naar behoefte kunnen worden ingezet. Handen in de klas kunnen belangrijker zijn dan advisering.

Bij de discussiebijeenkomst kwam naar voren dat een aantal deelnemers vindt dat de PABO vaak nog onvoldoende aandacht besteedt aan integratie van kinderen met een beperking.

De scholen die zich inzetten voor meer integratiemogelijkheden voor leerlingen met beperkingen voelen zich hierin niet altijd voldoende gesteund door beleidsmakers en instanties als samenwerkingsverband en Inspectie. Volgens sommige geïnterviewden kijkt de Inspectie te veel alleen maar naar de gemiddelde prestaties van leerlingen en te weinig naar de inspanningen om leerlingen met beperkingen op te nemen.

Voldoende erkenning van deze inspanningen moet worden vertaald in geldstromen. De scholen vinden het belangrijk dat er voldoende geoordeelde middelen zijn om leerlingen met een beperking binnen het regulier onderwijs te ondersteunen. Bij de overgang naar Passend Onderwijs is er volgens sommige scholen in hun regio onduidelijkheid ontstaan over de geldstromen vanuit het samenwerkingsverband. Ook is er soms onduidelijkheid over geld voor zorg in het onderwijs vanuit de gemeente. Ook vindt een aantal geïnterviewden dat je als school erg veel moeite moet doen om

de benodigde middelen te verkrijgen. Snel, flexibel en uitgaande van vertrouwen, zijn de sleutelwoorden voor verbeteringen hierin.

ACTIE: Wijs politiek, beleidsmakers en opleidingen erop dat Passend Onderwijs een cruciale plaats zou moeten hebben in het curriculum van de PABO. Aankomende leerkrachten moeten worden voorbereid op les kunnen geven aan heterogene groepen waarin ook leerlingen met beperkingen zijn opgenomen. Dit moet een centrale competentie zijn.

Pleit er bij politiek, beleidsmakers en de Inspectie voor dat de Inspectie expliciet aandacht heeft voor de rol die reguliere scholen kunnen spelen in het creëren van een meer inclusieve samenleving, conform de geest van het VN-verdrag. Er zijn landen waarbij de Inspectie ook een oordeel geeft over de mate waarin scholen zich inzetten voor inclusie.

Maak een informatiepakket voor de samenwerkingsverbanden met daarin informatie over het belang van integratie, over leerlingen met Downsyndroom en over de verwachtingen die reguliere scholen hebben ten aanzien van de wijze waarop zij worden ondersteund door het samenwerkingsverband (voldoende geormerkte middelen; duidelijkheid over geldstromen; snelle en flexibele toekenning van middelen; ambulante begeleiding naar behoefte).

Spreek gemeenten aan op hun overkoepelende rol om voor ieder kind goed onderwijs in de gemeente te kunnen bieden. Ook gemeenten kunnen een belangrijke rol spelen bij de veranderingen in het kader van het VN-verdrag.

Onderzoek of er een dag voor gemeentes en samenwerkingsverbanden georganiseerd kan worden om de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek te presenteren.

De SDS gaat de kernouders trainen en aanmoedigen om gespreksbijeenkomsten in de regio te organiseren voor samenwerkingsverband, gemeente, mensen uit het onderwijsveld en ouders. We willen hierbij samenwerken met andere organisaties, met name de VIM. Wij verwachten dat gesprekken meer invloed zullen hebben dan alleen schriftelijke informatie. Gesprekken leiden tot meer verbinding en meer goede wil.

Afsluitend

In het tweede deel van dit project zal er vanuit de SDS worden gewerkt aan bovengenoemde acties. We zullen daarbij samenwerking zoeken met andere relevante organisaties.